
ПРАВА НА ЧОВЕКА

ДИРЕКТИВА 2013/48/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 22 октомври 2013 година

*относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство
и в производството по европейска заповед за арест
и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане
и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи
през периода на задържане*

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 82, параграф 2, буква б) от него,
като взеха предвид предложението на Европейската комисия,
след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,
като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет¹,

след консултация с Комитета на регионите,
в съответствие с обикновената законодателна процедура²,
като имат предвид, че:

(1) Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-долу „Хартата“), член 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) и член 14 от Международния пакт за граждански и политически права (МППП) утвърждават правото на справедлив съдебен процес. Член 48, параграф 2 от Хартата гарантира зачитането на правата на защитата.

(2) Съюзът си е поставил за цел да поддържа и развива пространство на свобода, сигурност и правосъдие. Съгласно заключенията на председателството на Евро-

¹ ОВ С 43, 15.02.2012 г., с. 51.

² Позиция на Европейския парламент от 10 септември 2013 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 7 октомври 2013 г.

пейския съвет, проведен в Тампере на 15 и 16 октомври 1999 г., и по-специално точка 33 от тях, принципът на взаимно признаване на присъдите и другите актове на съдебните органи следва да се превърне в крайъгълен камък на съдебното сътрудничество по гражданскоправни и наказателноправни въпроси в рамките на Съюза, тъй като засиленото взаимно признаване и необходимото сближаване на законодателството биха улеснили сътрудничеството между компетентните органи и съдебната защита на индивидуалните права.

(3) Съгласно член 82, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) „съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси в Съюза се основава на принципа на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения...“.

(4) Прилагането на принципа на взаимно признаване на актовете по наказателни дела предполага, че държавите членки имат взаимно доверие в системите си за наказателно правосъдие. Обхватът на взаимното признаване зависи в голяма степен от редица фактори, които включват механизми за защита на правата на заподозрените или обвиняемите, и общи минимални стандарти, необходими за улесняване прилагането на принципа на взаимно признаване.

(5) Въпреки че държавите членки са страни по ЕКПЧ и МПГПП, опитът показва, че този факт сам по себе си не винаги осигурява достатъчна степен на доверие в системите за наказателно правосъдие на други държави членки.

(6) Взаимното признаване на актове по наказателни дела може да бъде ефективно само в условията на доверие, при което не само съдебните органи, но и участниците в наказателния процес считат актовете на съдебните органи на други държави членки за равностойни на техните собствени, което предполага доверие не само в подходящия характер на правилата на другите държави членки, но и в правилното им прилагане. Укрепването на взаимното доверие изисква подробни правила за защитата на процесуалните права и гаранциите, произтичащи от Хартата, ЕКПЧ и МПГПП. То налага също така минималните стандарти, определени в Хартата и ЕКПЧ, да бъдат доразвити в рамките на Съюза чрез настоящата директива и други мерки.

(7) Член 82, параграф 2 ДФЕС предвижда установяването на минимални правила, приложими в държавите членки, за да се улесни взаимното признаване на присъдите и съдебните решения, както и полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение. В същият член „правата на лицата в наказателното производство“ са посочени като една от областите, в които могат да се установят минимални правила.

(8) Общите минимални правила следва да доведат до повишаване на доверието в системите за наказателно правосъдие на всички държави членки, което от своя страна следва да доведе до по-ефикасно съдебно сътрудничество в условията на

взаимно доверие и до утвърждаването на култура на основните права в Съюза. Тези минимални общи правила следва да премахнат и пречките пред свободното движение на граждани на територията на държавите членки. Такива общи минимални правила следва да бъдат установени във връзка с правото на достъп до адвокат в наказателното производство, правото на уведомяване на трето лице при задържане, както и правото на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане.

(9) На 30 ноември 2009 г. Съветът прие Резолюция относно пътната карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство (наричана по-долу „пътната карта“)³. Като се възприема поетапен подход, в пътната карта се призовава за приемане на мерки относно правото на ползване на писмен и устен превод (мярка А), информацията за правата и за обвинението (мярка Б), правото на правни съвети и правна помощ (мярка В), правото на контакти с роднини, работодатели и консулски служби (мярка Г), както и специални гаранции за заподозрени или обвиняеми, които са в уязвимо положение (мярка Д). В пътната карта се подчертава, че редът на правата е само примерен, което предполага, че този ред може да бъде променен в съответствие с приоритетите. Пътната карта е предназначена да действа като единно цяло – ползите от нея ще се почувстват напълно само когато се приложат всичките ѝ части.

(10) На 11 декември 2009 г. Европейският съвет изрази задоволство от пътната карта и я включи в Стокхолмската програма – Отворена и сигурна Европа в услуга и за защита на гражданите⁴ (точка 2.4). Европейският съвет подчерта неизчерпателния характер на пътната карта, като прикани Комисията да разгледа допълнителни елементи на минималните процесуални права на заподозрените и обвиняемите, както и да направи оценка на необходимостта от разглеждане на други въпроси, като например презумпцията за невиновност, за да се насърчи по-доброто сътрудничество в тази област.

(11) Досега са приети две от мерките по пътната карта, а именно Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство⁵ и Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно правото на информация в наказателното производство⁶.

(12) С настоящата директива се установяват минимални правила относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по

³ ОВ С 295, 4.12.2009 г., с. 1.

⁴ ОВ С 115, 4.05.2010 г., с. 1.

⁵ ОВ L 280, 26.10.2010 г., с. 1.

⁶ ОВ L 142, 1.06.2012 г., с. 1.

изпълнение на европейска заповед за арест съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите-членки⁷ (наричано по-долу „производство по европейска заповед за арест“) и правото да бъде уведомено трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане. По този начин настоящата директива спомага за прилагането на Хартата, и поспециално на членове 4, 6, 7, 47 и 48 от нея, като се основава на членове 3, 5, 6 и 8 ЕКПЧ, съгласно тълкуването на Европейския съд по правата на човека, който в своята съдебна практика редовно определя стандарта по отношение на правото на достъп до адвокат. В тази съдебна практика се предвижда, наред с другото, че за справедливостта на производството се изисква заподозреният или обвиняемият да могат да получат всички услуги, които са конкретно свързани с правната помощ. Във връзка с това адвокатът на заподозрян или обвиняем следва да може да осигури без ограничения основните аспекти на защитата.

(13) Без да се засягат задълженията на държавите членки по ЕКПЧ за гарантиране на правото на справедлив съдебен процес, производства за леки нарушения, извършени в затвора, и производства за нарушения, извършени във военна обстановка, които се разглеждат от командващ офицер, не следва да се считат за наказателни производства за целите на настоящата директива.

(14) Настоящата директива следва да се изпълнява, като се отчитат разпоредбите на Директива 2012/13/ЕС, която изисква на заподозрените или обвиняемите своевременно да се предоставя информация за правото на достъп до адвокат, както и на заподозрени или обвиняеми, които са арестувани или задържани, своевременно да се предоставя писмена декларация за правата, съдържаща информация за правото на достъп до адвокат.

(15) Понятието „адвокат“ в настоящата директива се отнася за всяко лице, което в съответствие с националното право притежава квалификация и има право, включително вследствие признаване от оправомощен орган, да предоставя правни съвети и помощ на заподозрени или обвиняеми.

(16) В някои държави членки орган, различен от компетентния съд по наказателни дела, е компетентен да налага санкции, различни от задържане, за относително леки нарушения. Такъв е случаят например при често срещаните пътнотранспортни нарушения, които могат да бъдат констатирани при пътна проверка. В подобни случаи би било неразумно да се изисква компетентните органи да гарантират всички права съгласно настоящата директива. Когато правото на държава членка предвижда налагането на санкция за леки нарушения от такъв орган и е предвидено право на

⁷ ОВ L 190, 18.07.2002 г., с. 1.

обжалване или друга възможност за отнасяне на делото до съд, компетентен по наказателни дела, в такива случаи настоящата директива следва да се прилага единствено за производството пред съда вследствие на това обжалване или отнасяне.

(17) В някои държави членки леки нарушения, по-специално леки пътнотранспортни нарушения, леки нарушения на общински нормативни актове от общ характер и леки нарушения на общественя ред, се считат за престъпления. В такива случаи би било неразумно да се изисква компетентните органи да гарантират всички права съгласно настоящата директива. Когато правото на държава членка предвижда, че за леки нарушения не може да бъде налагана санкция задържане, настоящата директива следва да се прилага единствено за производството пред съд, компетентен по наказателни дела.

(18) Приложното поле на настоящата директива по отношение на някои леки нарушения не следва да засяга задълженията на държавите членки по ЕКПЧ да гарантират правото на справедлив съдебен процес, включително предоставянето на правна помощ от адвокат.

(19) Държавите членки следва да гарантират, че заподозрените или обвиняемите без неоправдано забавяне получават достъп до адвокат в съответствие с настоящата директива. Във всеки случай на заподозрените или обвиняемите следва да се предостави достъп до адвокат по време на наказателното производство пред съд, ако тези лица не са се отказали от това право.

(20) За целите на настоящата директива разпитът не включва предварителния разпит, провеждан от полицията или от друг правоохранителен орган, чиято цел е да се установи самоличността на съответното лице, да се направи проверка за притежаване на оръжия или във връзка с други подобни въпроси, свързани с безопасността, или да се прецени дали да бъде започнато разследване, например при пътна проверка или при извършвани на случаен принцип редовни проверки, когато все още не е установен заподозрян или обвиняем.

(21) Когато лице, което не е заподозрян или обвиняем, например свидетел, се превръща в заподозрян или обвиняем, то следва да бъде защитено срещу това да дава показания срещу себе си и следва да има право да запази мълчание, както се потвърждава от практиката на Европейския съд по правата на човека. Ето защо в настоящата директива изрично се посочва случая от практиката, когато такова лице се превръща в заподозрян или обвиняем по време на разпит от полицията или от друг правоохранителен орган в рамките на наказателното производство. Когато в хода на такъв разпит лице, което не е заподозрян или обвиняем, се превръща в заподозрян или обвиняем, разпитът следва да бъде прекратен незабавно. Разпитът следва да може да бъде продължен обаче, ако съответното лице бъде уведомено за това, че е

заподозрян или обвиняем, и има възможност да упражни напълно правата си, предвидени в настоящата директива.

(22) Заподозрените или обвиняемите следва да имат право да се срещат насаме с представляващия ги адвокат. Държавите членки могат да предвидят условията и реда относно продължителността и честотата на срещите, като се отчитат обстоятелствата на производството, по-специално сложността на случая и приложимите процесуални стъпки. Държавите членки следва също така да могат да предвидят условията и реда за осигуряване на безопасността и сигурността, по-специално на адвоката и заподозрения или обвиняемия, на мястото на провеждане на срещата. Тези условия и ред не следва да засягат ефективното упражняване или същността на правото на заподозрения или обвиняемия да се среща с адвоката си.

(23) Заподозрените или обвиняемите следва да имат право на осъществяване на връзка с адвоката, който ги представлява. Връзката следва да може да се осъществява на всеки етап, включително преди упражняването на правото на среща с адвоката. Държавите членки следва да могат да определят условията и реда относно продължителността, честотата и средствата за осъществяването на такава връзка, включително относно използването на видеоконферентна връзка и други съобщителни технологии за осъществяване на връзка. Тези условия и ред не следва да засягат ефективното упражняване или същността на правото на заподозрения или обвиняемия на осъществяване на връзка с адвоката му.

(24) По отношение на някои леки нарушения настоящата директива не следва да бъде пречка за държавите членки да организират упражняването на правото на заподозрените или обвиняемите на достъп до адвокат по телефона. Такова ограничаване на правото обаче следва да бъде прилагано само в случаи, когато заподозреният или обвиняемият няма да бъде разпитван от полицията или от друг правоохранителен орган.

(25) Държавите членки следва да гарантират, че заподозрените или обвиняемите имат право адвокатът им да присъства и ефективно да участва по време на разпитите на тези лица от полицията или от друг правоохранителен орган или от съдебен орган, включително по време на съдебните заседания. Това участие следва да се осъществява в съответствие с процедурите по националното право, които уреждат участието на адвокат по време на разпита на заподозрян или обвиняем от полицията или от друг правоохранителен орган или от съдебен орган, включително по време на съдебни заседания, при условие че тези процедури не засягат ефективното упражняване и същността на съответните права. По време на разпита на заподозрения или обвиняемия, провеждан от полицията или от друг правоохранителен орган или от съдебен орган, или на съдебно заседание адвокатът има право, наред с другото, в съответст-

вие с тези процедури, да задава въпроси, да иска разяснения и да прави изявления, които следва да се протоколират в съответствие с националното право.

(26) Заподозрените или обвиняемите имат право техният адвокат да присъства при провеждането на следствени действия или действия за събиране на доказателства, доколкото те са предвидени в съответното национално право и доколкото заподозрените или обвиняемите са длъжни да присъстват при провеждането на такива действия или им е разрешено да присъстват при провеждането им. Подобни действия следва да включват най-малко разпознаване, при което заподозреният или обвиняемият са сред други лица с цел да бъдат разпознати от пострадало лице или свидетел; очна ставка, при която заподозрения или обвиняемият биват събрани с един или повече от свидетелите или пострадалите лица, когато има противоречие между тях по важни факти или въпроси, и възстановка на местопрестъплението в присъствието на заподозрения или на обвиняемия с цел да се разберат по-добре начинът и обстоятелствата, при които е извършено престъплението, и да може да се зададат конкретни въпроси на заподозрения или обвиняемия. Държавите членки могат да предвидят условията и реда за присъствието на адвокат при провеждането на следствени действия или действия за събиране на доказателства. Тези условия и ред не следва да засягат ефективното упражняване и същността на съответните права. Когато адвокатът присъства при провеждането на следствени действия или действия за събиране на доказателства, това следва да бъде отбелязано, като се използва процедурата за протоколиране в съответствие с правото на съответната държава членка.

(27) Държавите членки следва да се стремят да предоставят достъп до обща информация, например на страница в интернет или чрез брошури в полицейските управления, с цел да улеснят заподозрените или обвиняемите в намирането на адвокат. При все това не е необходимо държавите членки чрез активни действия да осигуряват защита от адвокат на заподозрените или обвиняемите, които не са задържани, ако те не са се погрижили сами да получат защита от адвокат. Заподозреният или обвиняемият следва да може свободно да се свързва, да се консултира и да получава помощ от адвокат.

(28) В случай на задържане на заподозрени или обвиняеми държавите членки следва да вземат необходимите мерки, за да гарантират, че тези лица са в състояние ефективно да упражняват правото си на достъп до адвокат, включително като осигурят адвокатска защита, когато съответното лице няма такава, освен ако лицето не се е отказало от това право. Тези мерки може да включват, наред с другото, компетентните органи да осигуряват адвокатска защита въз основа на списък с адвокати, от който заподозреният или обвиняемият може да избира. Тези мерки може да включват и мерките за правна помощ, ако е приложимо.

(29) Условието на задържане на заподозрените или обвиняемите следва изцяло да съответстват на стандартите, установени в ЕКПЧ, Хартата и съдебната практика на Съда на Европейския съюз (наричан по-долу „Съдът на ЕС“) и Европейския съд по правата на човека. При оказване на помощ по настоящата директива на заподозрян или обвиняем, който е задържан, съответният адвокат следва да има право да задава въпроси на компетентните органи относно условията на задържане.

(30) В случай на географска отдалеченост на заподозрения или обвиняемия, например в отвъдморски територии, или ако държава членка води или участва във военни операции извън своята територия, на държавите членки се разрешава временна дерогация от правото на заподозрения или обвиняемия да получи без неоправдано забавяне достъп до адвокат след задържането. При такава временна дерогация компетентните органи не следва да могат да разпитват съответното лице или да провеждат следствени действия или действия по събиране на доказателства, предвидени в настоящата директива. Когато поради географската отдалеченост на заподозрения или обвиняемия не е възможно да се осигури незабавен достъп до адвокат, държавите членки следва да предвидят възможност за осъществяване на връзка по телефон или чрез видеоконферентна връзка, освен ако това не е невъзможно.

(31) На държавите членки следва да се разрешава временна дерогация от правото на достъп до адвокат в досъдебното производство при извънредни обстоятелства, когато е необходимо да се предотврати настъпването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на лице. При временна дерогация на това основание компетентните органи могат да разпитват заподозрените или обвиняемите в отсъствието на адвокат, при условие че те са уведомени за правото си да запазят мълчание и че могат да упражняват това право, както и че този разпит не накърнява правата на защитата, включително правото на лицето да не дава показания срещу себе си. Може да се провеждат разпити единствено с цел и доколкото е необходимо за получаване на информация, която е от съществено значение за предотвратяване настъпването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на лице. Всяка злоупотреба с тази дерогация по принцип би накърнила необратимо правата на защитата.

(32) На държавите членки следва да се разреши временна дерогация от правото на достъп до адвокат в досъдебното производство, когато има неотложна необходимост от предприемане на незабавни действия от страна на разследващите органи, за да се предотврати сериозно възпрепятстване на наказателно производство, по-специално да се предотврати унищожаването или подправянето на съществени доказателства или оказването на влияние върху свидетели. При временна дерогация на това основание компетентните органи могат да разпитват заподозрените или обвиняемите в отсъствието на адвокат, при условие че те са уведомени за правото си да запазят

мълчание и че могат да упражняват това право, както и че този разпит не накърнява правата на защитата, включително правото на лицето да не дава показания срещу себе си. Може да се провеждат разпити единствено с цел и доколкото е необходимо за получаване на информация, която е от съществено значение за предотвратяването на сериозно възпрепятстване на наказателно производство. Всяка злоупотреба с тази дерогация по принцип би накърнила необратимо правата на защитата.

(33) Поверителността на комуникацията между заподозрените или обвиняемите и техния адвокат е от ключово значение за осигуряване на ефективното упражняване на правата на защитата и е съществен елемент от правото на справедлив съдебен процес. Ето защо държавите членки следва да спазват поверителността на срещите и другите форми на комуникация между адвоката и заподозрения или обвиняемия при упражняването на правото на достъп до адвокат, предвидено в настоящата директива, без да се допускат дерогации. Настоящата директива не засяга процедурите, които уреждат ситуации, при които въз основа на обективни фактически обстоятелства се предполага, че съответният адвокат е замесен в престъпление заедно със заподозрения или обвиняемия. Престъпна дейност от страна на адвоката не следва да се разглежда като законна помощ за заподозрени или обвиняеми по настоящата директива. Задължението да се зачита поверителността означава не само, че държавите членки следва да се въздържат да се намесват или да имат достъп до тази комуникация, но и че когато заподозрените или обвиняемите са задържани или се намират в контролирано от държавата място, държавите членки следва да гарантират, че условията и редът за комуникация осигуряват и запазват поверителността. Това не засяга механизмите, въведени в местата за задържане, за да се избегне изпращането на забранени изделия на задържаните лица, например проверка на кореспонденцията, при условие че тези механизми не позволяват на компетентните органи да четат съобщенията между заподозрените или обвиняемите и техния адвокат. Настоящата директива не засяга и процедурите в националното право, съгласно които препращането на кореспонденция може да бъде отказано, ако изпращащият не се съгласи кореспонденцията да бъде изпратена първо до компетентен съд.

(34) Настоящата директива следва да не възпрепятства възможността за временно нарушаване на принципа на поверителност при провеждането на законна операция по наблюдение от страна на компетентните органи. Настоящата директива следва да не засяга също така работата, например на националните разузнавателни служби, по опазване на националната сигурност в съответствие с член 4, параграф 2 от Договора за Европейския съюз (ДЕС) или която попада в приложното поле на член 72 ДФЕС, съгласно който дял V „Пространство на свобода, сигурност и правосъдие“ не трябва да засяга изпълнението на задълженията на държавите членки по поддържането на обществения ред и опазването на вътрешната сигурност.

(35) Заподозрените или обвиняемите, които са задържани, следва да имат право най-малко едно посочено от тях лице, например роднина или работодател, да бъде уведомено без неоправдано забавяне за задържането, при условие че това не засяга нормалния ход на наказателното производство срещу тези лица или на друго наказателно производство. Държавите членки могат да предвидят условията и реда във връзка с прилагането на това право. Тези условия и ред не следва да засягат ефективното упражняване и същността на това право. В ограничени случаи на изключителни обстоятелства обаче следва да се предвиди възможност за временна дерогация от това право, когато във връзка с конкретните обстоятелства по делото това е обосновано от наложителна причина по смисъла на настоящата директива. Когато компетентните органи предвиждат такава временна дерогация по отношение на конкретно трето лице, те следва първо да преценят дали друго трето лице, посочено от заподозрения или обвиняемия, би могло да бъде уведомено за задържането му.

(36) Докато са задържани, заподозрените или обвиняемите следва да имат право без неоправдано забавяне да осъществят връзка с най-малко едно посочено от тях трето лице, например роднина. Държавите членки могат да ограничат или отложат упражняването на това право с оглед на императивни изисквания или пропорционални оперативни изисквания. Такива изисквания биха могли да включват наред с другото необходимостта да се предотврати настъпването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на лице, необходимостта да се предотврати нарушение в наказателно производство, необходимостта да се предотврати престъпление, необходимостта от изчакване на съдебно заседание и необходимостта да се защитят пострадалите от престъпление. Когато компетентните органи предвиждат да ограничат или отложат упражняването на правото на осъществяване на връзка по отношение на конкретно трето лице, те следва първо да преценят дали заподозреният или обвиняемият биха могли да осъществят връзка с друго посочено от тях трето лице. Държавите членки могат да определят условията и реда относно времето, средствата, продължителността и честотата на връзката с трети лица, като отчитат необходимостта от поддържане на реда, безопасността и сигурността на мястото на задържане на лицето.

(37) Правото на заподозрените и на обвиняемите, които са задържани, да получат консулска помощ е установено в член 36 от Виенската конвенция за консулските отношения от 1963 г., който предоставя на държавите право на достъп до техните граждани. Настоящата директива предоставя съответното право на заподозрените или обвиняемите, които са задържани, ако те желаят това. Консулската закрила може да се предоставя от дипломатически органи, когато тези органи действат в качеството на консулски органи.

(38) Държавите членки следва ясно да определят в националното си право основанията и критериите за всяка временна дерогация от правата, предоставени по настоящата директива, и следва да използват тези временни дерогации в ограничен брой случаи. Всякакви такива временни дерогации следва да са пропорционални, строго ограничени във времето, да не се основават изключително на вида или тежестта на предполагаемото престъпление и да не засягат справедливостта на производството като цяло. Държавите членки следва да гарантират, че при разрешаване на временна дерогация съгласно настоящата директива от съдебен орган, различен от съдия или съд, актът за разрешаването на временната дерогация подлежи на съдебен контрол, поне по време на съдебната фаза.

(39) Заподозрените или обвиняемите следва да могат да се откажат от право, предоставено съгласно настоящата директива, ако им е предоставена информация относно съдържанието на съответното право и възможните последици от отказа от него. При предоставянето на такава информация следва да се вземе предвид конкретното състояние на заподозрените или обвиняемите, включително възрастта им и психическото и физическото им състояние.

(40) Отказът и обстоятелствата, при които е бил направен, следва да бъдат отбелязани посредством процедурата за протоколиране в съответствие с правото на съответната държава членка. Това следва да не води до никакви допълнителни задължения за държавите членки да въвеждат нови механизми или до каквато и да било допълнителна административна тежест.

(41) Когато заподозреният или обвиняемият реши да оттегли отказа в съответствие с настоящата директива, това не следва да налага повторното провеждане на разпитите или на процесуалните действия, извършени във времето, през което е имало отказ от правото.

(42) Лицата, за които е издадена европейска заповед за арест (наричани по-долу „издирваните лица“), следва да имат право на достъп до адвокат в изпълняващата държава членка, за да имат възможност да упражнят правата си ефективно в съответствие с Рамково решение 2002/584/ПВР. Когато адвокатът участва в изслушване на издирвано лице, провеждано от изпълняващия съдебен орган, адвокатът има право, наред с останалото, в съответствие с предвидените в националното право процедури да задава въпроси, да иска разяснения и да прави изявления. Обстоятелството, че адвокатът е участвал в изслушването следва да се отбележи, като се използва процедурата за протоколиране в съответствие с правото на съответната държава членка.

(43) Издирваните лица следва да имат право да се срещат насаме с адвоката, който ги представлява в изпълняващата държава членка. Държавите членки могат да определят условията и реда относно продължителността и честотата на тези срещи, като се отчетат конкретните обстоятелства по делото. Държавите членки следва да

могат също така да предвидят условията и реда за осигуряване на безопасността и сигурността, по-специално на адвоката и на издирваното лице на мястото, където се провежда срещата между тях. Тези условия и ред не следва да засягат ефективното упражняване и същността на правото на издирваните лица да се срещат с адвоката си.

(44) Издирваните лица следва да имат право да осъществят връзка с адвоката, който ги представлява в изпълняващата държава членка. Връзката следва да може да се осъществява на всеки етап, включително преди упражняването на правото на среща с адвоката. Държавите членки следва да могат да определят условията и реда относно продължителността, честотата и средствата за осъществяването на такава връзка между издирваното лице и неговия адвокат, включително относно използването на видеоконферентна връзка и други съобщителни технологии за осъществяване на връзка. Тези условия и ред не следва да засягат ефективното упражняване и същността на правото на издирваните лица на осъществяване на връзка с адвоката им.

(45) Изпълняващата държава членка следва да определи необходимите условия и ред, за да може издирваните лица да са в състояние да упражнят ефективно правото си на достъп до адвокат в изпълняващата държава членка, включително като осигурят адвокатска защита, когато издирваните лица нямат такава, освен ако те не са се отказали от това право. Тези условия и ред – включително мерките за правна помощ, когато това е приложимо – следва да се уреждат от националното право. Те могат да включват, наред с другото, компетентните органи да осигуряват адвокатска защита въз основа на списък с адвокати, от който издирваните лица могат да избират.

(46) След като бъде уведомен, че издирваното лице желае да му бъде назначен адвокат в издаващата държава членка, компетентният орган на тази държава членка следва да предостави на издирваното лице без неоправдано забавяне информация, която да го улесни в назначаването на адвокат в тази държава членка. Тази информация може например да включва списък с действащи адвокати или името на дежурен адвокат в издаващата държава, който може да осигури информация и консултации по дела, свързани с европейска заповед за арест. Държавите членки могат да поискат от съответната адвокатска колегия да изготви такъв списък.

(47) Процедурата по предаване е от решаващо значение за сътрудничеството по наказателноправни въпроси между държавите членки. От съществено значение за това сътрудничество е спазването на сроковете, предвидени в Рамково решение 2002/584/ПВР. Поради това, при все че издирваните лица следва да могат да упражняват в пълна степен правата си съгласно настоящата директива в производствата по европейска заповед за арест, тези срокове следва да се спазват.

(48) До приемането на законодателен акт на Съюза относно правната помощ държавите членки следва да прилагат националното си право по отношение на прав-

ната помощ, което следва да бъде съобразено с Хартата, ЕКПЧ и съдебната практика на Европейския съд по правата на човека.

(49) В съответствие с принципа на ефективност на правото на Съюза държавите членки следва да въведат подходящи и ефективни средства за правна защита, за да защитят правата, предоставени на лицата с настоящата директива.

(50) Държавите членки следва да гарантират, че при оценката на обясненията на заподозрените или обвиняемите или на доказателствата, придобити в нарушение на правото им на адвокат, или в случаите, в които е разрешена дерогация от това право в съответствие с настоящата директива, се зачитат правата на защита и справедливостта на производството. Във връзка с това следва да бъде взета предвид практиката на Европейския съд по правата на човека, според която правата на защита биха били по принцип необратимо накърнени, когато уличаващи обяснения, направени по време на полицейския разпит без достъп на лицето до адвокат, бъдат използвани за постановяване на осъдителна присъда. Това не следва да засяга използването на обясненията за други цели, позволени съгласно националното право, като например необходимостта от предприемане на неотложни следствени действия за предотвратяване извършването на други престъпления или настъпването на тежки неблагоприятни последици за някое лице, или цели, свързани с неотложната необходимост да се предотврати сериозно възпрепятстване на наказателното производство, когато достъпът до адвокат или забавянето на разследването биха засегнали необратимо текущи разследвания във връзка с тежко престъпление. Също така, това не следва да засяга националните правила или системи относно допустимостта на доказателствата и не следва да бъде пречка държавите членки да запазят система, при която всички съществуващи доказателства могат да бъдат представени пред съд или съдия, без да се провежда отделна или предварителна преценка на допустимостта на тези доказателства.

(51) Задължението за полагане на грижа за заподозрени или обвиняеми, които са в потенциално слаба позиция, стои в основата на справедливото правораздаване. Следователно прокуратурата, правоохранителните и съдебните органи следва да улеснят ефективното упражняване на правата на тези лица, предвидени в настоящата директива, например като вземат предвид всяка евентуална слабост, която засяга способността им да упражняват правото си на достъп до адвокат и на уведомяване на трето лице при задържане, и като вземат подходящи мерки, за да гарантират тези права.

(52) Настоящата директива потвърждава основните права и принципи, признати в Хартата, включително забраната на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение, правото на свобода и сигурност, зачитането на личния и семейния живот, правото на неприкосновеност на личността, правата на детето, интеграцията на

хората с увреждания, правото на ефективни правни средства за защита и правото на справедлив съдебен процес, презумпцията за невинност и правото на защита. Настоящата директива следва да се прилага в съответствие с тези права и принципи.

(53) Държавите членки следва да гарантират, че разпоредбите на настоящата директива, когато те съответстват на гарантирани в ЕКПЧ права, се прилагат в съответствие с правата, предвидени в ЕКПЧ и доразвити от практиката на Европейския съд по правата на човека.

(54) Настоящата директива установява минимални правила. Държавите членки могат да разширят правата, установени в настоящата директива, за да осигурят по-висока степен на защита. По-високата степен на защита не следва да представлява пречка пред взаимното признаване на съдебни актове, което настоящите минимални правила имат за цел да улеснят. Степента на защита никога не следва да пада под стандартите, определени в Хартата и в ЕКПЧ, съгласно тълкуването в практиката на Съда на ЕС и на Европейския съд по правата на човека.

(55) С настоящата директива се утвърждават правата на децата и се вземат под внимание Насоките на Съвета на Европа за правосъдие, съобразено с правата на детето, по-специално разпоредбите им относно предоставянето на информация и консултации на деца. С настоящата директива се гарантира, че на заподозрените и обвиняемите, включително деца, се предоставя подходяща информация, така че да разберат последиците от отказа си от право по настоящата директива, както и изискването за доброволен и недвусмислен характер на подобен отказ. Когато заподозреният или обвиняемият е дете, носителят на родителски права следва да бъде уведомен при първа възможност след задържането на детето и следва да му бъдат съобщени основанията за задържането. Ако предоставянето на тази информация на носителя на родителски права противоречи на най-добрия интерес на детето, вместо него следва да бъде уведомен друг подходящ възрастен, например роднина. Това следва да не засяга разпоредбите на националното право, които изискват всички определени органи, институции или лица, по-специално тези, които са отговорни за закрилата или благоденствието на децата, да бъдат уведомени за задържането на дете. Освен при изключителни обстоятелства, държавите членки следва да се въздържат от ограничаване или отлагане на упражняването на правото на заподозрени или обвинени в престъпления деца, които са задържани, да осъществяват връзка с трети лица. Освен това, когато има отлагане, детето следва да не се държи в изолация и да има право да осъществи връзка например с институция или лице, отговорно за закрилата или благосъстоянието на децата.

(56) Съгласно Съвместната политическа декларация на държавите членки и на Комисията относно обяснителните документи от 28 септември 2011 г.⁸ държавите

⁸ ОВ С 369, 17.12.2011 г., с. 14.

членки са поели ангажимент в обосновани случаи да прилагат към съобщението за своите мерки за транспониране един или повече документи, обясняващи връзката между елементите на дадена директива и съответстващите им части от националните инструменти за транспониране. По отношение на настоящата директива законодателят смята, че предоставянето на тези документи е обосновано.

(57) Тъй като целите на настоящата директива, а именно установяването на общи минимални правила за правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и правото на уведомяване на трето лице относно задържането, както и правото на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане, не биха могли да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите членки, а поради обхвата на мярката могат да бъдат по-добре постигнати на равнището на Съюза, Съюзът може да предприеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 ДЕС. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигане на тези цели.

(58) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към ДЕС и към ДФЕС, и без да се засяга член 4 от посочения протокол, тези държави членки не участват в приемането на настоящата директива и не са обвързани от нея, нито от нейното прилагане.

(59) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към ДЕС и към ДФЕС, Дания не участва в приемането на настоящата директива и не е обвързана от нея, нито от нейното прилагане,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Член 1

Предмет

С настоящата директива се установяват минимални правила относно правото на заподозрени и обвиняеми в наказателно производство и на лица, по отношение на които е започнато производство по Рамково решение 2002/584/ПВР (наричано по-долу „производство по европейска заповед за арест“), на достъп до адвокат и на уведомяване на трето лице при задържането, както и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи по време на задържането им.

Член 2

Приложно поле

1. Настоящата директива се прилага за заподозрени или обвиняеми в наказателно производство от момента, в който компетентните органи на държава членка уведомят лицата, с официално съобщение или по друг начин, че са заподозрени или обвиняеми в извършването на престъпление, независимо дали лицата са задържани. Тя се прилага до приключване на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали заподозреният или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е приложимо, постановяването на присъдата и изхода от евентуални обжалвания.

2. Настоящата директива се прилага за лица, по отношение на които е започнало производство по европейска заповед за арест (наричани по-долу „издирваните лица“), от момента на ареста им в изпълняващата държава членка в съответствие с член 10.

3. При условията, предвидени в параграф 1, настоящата директива се прилага и за лица, които не са заподозрени или обвиняеми и които в хода на разпита от полицията или от друг правоохранителен орган се превръщат в заподозрени или обвиняеми.

4. Без да се засяга правото на справедлив съдебен процес, по отношение на леки нарушения,

а) за които правото на държава членка предвижда налагане на наказание от орган, различен от съд, компетентен по наказателни дела, и налагането на това наказание може да бъде обжалвано или отнесено пред такъв съд; или

б) за които не може да бъде наложено наказание лишаване от свобода, настоящата директива се прилага само за производства пред съд, компетентен по наказателни дела.

При всички случаи обаче настоящата директива се прилага изцяло, когато заподозреният или обвиняемият са задържани, независимо от фазата на наказателното производство.

Член 3

Право на достъп до адвокат в наказателното производство

1. Държавите членки гарантират, че заподозрените и обвиняемите имат право на достъп до адвокат в срок и по начин, които позволяват на заинтересованите лица реално и ефективно да упражнят правата си на защита.

2. Заподозрените или обвиняемите имат право на достъп до адвокат без неоправдано забавяне. Във всички случаи заподозрените или обвиняемите трябва да имат достъп до адвокат, считано от настъпването на по-ранния от следните моменти:

а) преди да бъдат разпитани от полицията или от друг правоохранителен орган или от съдебен орган;

б) при извършването на следствено действие или на друго действие по събиране на доказателства от страна на разследващите или на други компетентни органи съгласно параграф 3, буква в);

в) без неоправдано забавяне след задържането;

г) когато са призовани да се явят пред съд, компетентен по наказателни дела – съвременно преди явяването им пред този съд.

3. Правото на достъп до адвокат включва следното:

а) държавите членки гарантират, че заподозрените или обвиняемите имат правото да се срещат насаме и да осъществяват връзка с представляващия ги адвокат, включително преди разпита от полицията или от друг правоохранителен орган или от съдебен орган;

б) държавите членки гарантират, че заподозрените или обвиняемите имат право техният адвокат да присъства и да участва ефективно по време на разпитите им. Това участие се осъществява в съответствие с процедурите по националното право, при условие че тези процедури не засягат ефективното упражняване и същността на посоченото право. Когато адвокатът взема участие по време на разпит, обстоятелството, че е имало такова участие, се отбелязва, като се използват процедурите за протоколиране в съответствие с правото на съответната държава членка;

в) държавите членки гарантират, че заподозрените или обвиняемите имат най-малко право техният адвокат да присъства на следните следствени действия или действия по събиране на доказателства, когато тези действия са предвидени в националното право и когато заподозреният или обвиняемият е длъжен или му е разрешено да присъства при извършването на съответното действие:

i) разпознаване;

ii) очна ставка;

iii) възстановка на местопрестъплението.

4. Държавите членки се стремят да осигурят обща информация, която да улесни намирането на адвокат от заподозрения или обвиняемия.

Независимо от разпоредбите на националното право относно задължителното присъствие на адвокат, държавите членки вземат необходимите мерки, за да гарантират, че всички задържани заподозрени или обвиняеми са в състояние да упражнят ефективно правото си на достъп до адвокат, освен ако не са се отказали от това право в съответствие с член 9.

5. При изключителни обстоятелства и само в досъдебната фаза държавите членки могат да използват временна дерогация от прилагането на параграф 2, буква в), когато географската отдалеченост на заподозрения или обвиняемия прави невъзможно да се гарантира упражняването на правото на достъп до адвокат без неоправдано забавяне след задържането.

6. При изключителни обстоятелства и само в досъдебната фаза държавите членки могат да използват временна дерогация от прилагането на правата, предвидени в параграф 3, доколкото това е обосновано предвид конкретните обстоятелства по делото от една или повече от следните наложителни причини:

а) при неотложна необходимост да се предотврати настъпването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на лице;

б) когато е наложително предприемането на незабавни действия от страна на разследващите органи, за да се предотврати сериозно възпрепятстване на наказателното производство.

Член 4

Поверителност

Държавите членки зачитат поверителността на комуникацията между заподозрения или обвиняемия и неговия адвокат при упражняването на предвиденото в настоящата директива право на достъп до адвокат. Тази комуникация включва срещи, кореспонденция, телефонни разговори и други разрешени съгласно националното право форми на комуникация.

Член 5

Право да бъде уведомено трето лице за задържането

1. Държавите членки гарантират, че заподозрени или обвиняеми, които са задържани, имат право, ако пожелаят, за задържането им да бъде уведомено без неоправдано забавяне най-малко едно посочено от тях лице, например роднина или работодател.

2. Когато заподозреният или обвиняемият е дете, държавите членки гарантират, че носителят на родителски права върху детето се уведомява при първа възможност за задържането и за основанията за това, освен ако това би противоречало на най-добрия интерес на детето, като в такъв случай се уведомява друг подходящ възрастен. За целите на настоящия параграф за дете се счита всяко лице на възраст под 18 години.

3. Държавите членки могат да използват временна дерогация от прилагането на правата по параграфи 1 и 2, когато това е обосновано предвид конкретните обстоятелства по делото от някоя от следните наложителни причини:

а) когато е налице неотложна необходимост да се предотврати настъпването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на лице;

б) когато е налице неотложна необходимост да се предотврати ситуация, при която наказателното производство би могло да бъде сериозно възпрепятствано.

4. Когато държавите членки използват временна дерогация от прилагането на правото по параграф 2, те гарантират, че за задържането на детето без неоправдано забавяне се уведомява отговорен за закрилата или благосъстоянието на децата орган.

Член 6

Право на осъществяване на връзка с трети лица по време на периода на задържане

1. Държавите членки гарантират, че през периода на задържане заподозрените или обвиняемите имат право без неоправдано забавяне да осъществят връзка с най-малко едно посочено от тях трето лице, например роднина.

2. Държавите членки могат да ограничат или отложат упражняването на правото по параграф 1 с оглед на императивни изисквания или пропорционални оперативни изисквания.

Член 7

Право на осъществяване на връзка с консулски органи

1. Държавите членки гарантират, че заподозрени или обвиняеми, които не са техни граждани и които са задържани, имат право консулските органи на държавата, чиито граждани са, да бъдат уведомени без неоправдано забавяне за задържането им, както и че тези лица могат да осъществят връзка с тези органи, ако желаят това. Когато обаче заподозрените или обвиняемите са граждани на две или повече държави, те могат да изберат кои консулски органи да бъдат евентуално уведомени за задържането и с които желаят да осъществят връзка.

2. Заподозрените или обвиняемите имат право да бъдат посещавани от консулските органи на държавата, чиито граждани са, да разговарят и да поддържат кореспонденция с тях, както и право консулските органи да организират процесуалното им представителство, при условие че тези органи са дали съгласие за това и че съответните заподозрени или обвиняеми са изразили такова желание.

3. Упражняването на правата по настоящия член може да бъде уредено в националното право или процедури, при условие че това право и процедури дават възможност за пълноценно постигане на целите, за които са предвидени тези права.

Член 8

Общи условия за прилагане на временни дерогации

1. Всяка временна дерогация по член 3, параграф 5 или 6 или от член 5, параграф 3 трябва да:

- а) е пропорционална и да не надхвърля необходимото;
- б) е строго ограничена във времето;
- в) не е основана изключително на вида или тежестта на предполагаемото престъпление; и
- г) не засяга справедливостта на производството като цяло.

2. Временни дерогации по член 3, параграф 5 или 6 може да се разрешават само с надлежно мотивиран акт, постановен конкретно за всеки отделен случай от съдебен орган или от друг компетентен орган, при условие че този акт подлежи на съдебен контрол. Надлежно мотивираният акт се протоколира, като се използва процедурата за протоколиране в съответствие с правото на съответната държава членка.

3. Временни дерогации по член 5, параграф 3 може да се разрешават само конкретно за всеки отделен случай от съдебен орган или от друг компетентен орган, при условие че този акт подлежи на съдебен контрол.

Член 9

Отказ

1. Без да се засягат разпоредбите на националното право, изискващи задължителното присъствие на адвокат или адвокатска защита, държавите членки гарантират по отношение на всеки отказ от право, посочено в членове 3 и 10, че:

- а) на заподозрения или обвиняемия е предоставена ясна и достатъчна устна или писмена информация на прост и разбираем език относно съдържанието на въпросното право и възможните последици на отказа от него; и
- б) отказът е направен доброволно и недвусмислено.

2. Отказът, който може да бъде направен писмено или устно, се отбелязва, заедно с обстоятелствата, при които е направен, като се използва процедурата за протоколиране в съответствие с правото на съответната държава членка.

3. Държавите членки гарантират, че заподозрените или обвиняемите могат впоследствие да оттеглят този отказ на всеки етап от наказателното производство и че те са уведомени за тази възможност. Оттеглянето поражда действие от момента, в който е направено.

Член 10

Право на достъп до адвокат в производства по европейска заповед за арест

1. Държавите членки гарантират, че всяко издирвано лице има право на достъп до адвокат в изпълняващата държава членка при задържането му въз основа на европейска заповед за арест.

2. Издирваните лица имат следните права в изпълняващата държава членка по отношение на съдържанието на правото на достъп до адвокат:

а) право на достъп до адвокат в такъв момент и по такъв начин, че да се даде възможност на издирваните лица ефективно да упражнява правата си и във всички случаи – без неоправдано забавяне след задържането;

б) право да се срещат и осъществяват връзка с адвоката, който ги представлява;

в) право техният адвокат да присъства и– в съответствие с процедурите в националното право, да участва в изслушване на издирваното лице от изпълняващия съдебен орган. Когато адвокатът участва в изслушване, това се отбелязва, като се използва процедурата за протоколиране в съответствие с правото на съответната държава членка.

3. Правата, предвидени в членове 4, 5, 6, 7, 9, а когато се прилага временна дерогация по член 5, параграф 3 – в член 8, се прилагат *mutatis mutandis* за производства по европейска заповед за арест в изпълняващата държава членка.

4. Компетентният орган на изпълняващата държава членка уведомява без неоправдано забавяне след задържането издирваните лица, че имат право да им бъде назначен адвокат в издаващата държава членка. Ролята на този адвокат в издаващата държава членка е да подпомага адвоката в изпълняващата държава членка, като му предоставя информация и съвети с цел ефективно упражняване на правата на издирваните лица по Рамково решение 2002/584/ПВР.

5. Когато издирваните лица желаят да упражнят правото да назначат адвокат в издаващата държава членка и все още нямат такъв адвокат, компетентният орган в изпълняващата държава членка бързо уведомява за това компетентния орган на издаващата държава членка. Компетентният орган на тази държава членка без неоправдано забавяне предоставя на издирваните лица информация, която да ги улесни при назначаването на адвокат там.

6. Правото на издирваното лице да назначи адвокат в издаващата държава членка не засяга сроковете, предвидени в Рамково решение 2002/584/ПВР, нито задължението на изпълняващия съдебен орган да реши, в рамките на тези срокове и при определените в рамковото решение условия, дали лицето да бъде предадено.

Член 11

Правна помощ

Настоящата директива не засяга националното право относно правната помощ, което се прилага в съответствие с Хартата и ЕКПЧ.

Член 12

Средства за правна защита

1. Държавите членки гарантират, че заподозрените или обвиняемите в наказателно производство, както и издирваните лица в производство по европейска заповед за арест, разполагат с ефективни средства за правна защита съгласно националното право в случай на нарушаване на правата им по настоящата директива.

2. Без да се засягат националните правила и системи относно допустимостта на доказателствата, държавите членки гарантират, че при оценката в рамките на наказателно производство на обясненията на заподозрени или обвиняеми или на доказателства, получени в нарушение на правото на тези лица на адвокат, или в случаите когато е разрешена дерогация от това право в съответствие с член 3, параграф 6, се зачитат правата на защита и справедливостта на производството.

Член 13

Уязвими лица

Държавите членки гарантират, че при прилагането на настоящата директива се вземат предвид особените нужди на уязвими заподозрени и обвиняеми.

Член 14

Запазване на нивото на защита

Нищо в настоящата директива не се тълкува като ограничение или дерогация от което и да е от правата и процесуалните гаранции, предоставени съгласно Хартата, ЕКПЧ и други разпоредби на международното право в тази област или правото на държава членка, която осигурява по-високо ниво на защита.

Член 15

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за да се съобразят с настоящата директива, до 27 ноември 2016 г. Те незабавно информират Комисията за това.

2. Когато държавите членки приемат тези мерки, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите членки.

3. Държавите членки съобщават на Комисията текста на мерките на националното право, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 16

Доклад

До 28 ноември 2019 г. Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад, в който оценява в каква степен държавите членки са предприели мерките, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, включващ оценка на прилагането на член 3, параграф 6 във връзка с член 8, параграфи 1 и 2 и придружен, при необходимост, от законодателни предложения.

Член 17

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в Официален вестник на Европейския съюз.

Член 18

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки в съответствие с Договорите.

Съставено в Страсбург на 22 октомври 2013 година.

За Европейския парламент
Председател
M. SCHULZ

За Съвета
Председател
V. LEŠKEVIČIUS